

UNGA NÄTAMBASSADÖRER

EN FÖRSTUDIE SOM BILDAR UNDERLAG TILL
SKAPANDET AV EN NY PLATTFORM I SYFTE ATT
FÖREBYGGA OCH MOTVERKA IT-MOBBNING

(Sidan avsiktligt lämnad tom)

UNGA NÄTAMBASSADÖRER

EN FÖRSTUDIE SOM BILDAR UNDERLAG TILL
SKAPANDET AV EN NY PLATTFORM I SYFTE ATT
FÖREBYGGA OCH MOTVERKA IT-MOBBNING

Spiritus Mundi
دنيا المحبة

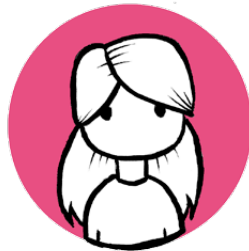
Beställningsadress:
Spiritus Mundi
Mäster Johansgatan 6
211 25 Malmö
Telefon: 040-24 05 05
Telefax: 040-24 00 44

E-postadress: info@spiritusmundi.nu
www.spiritusmundi.nu

Malmö 2010
Upplaga: 250
Ansvarig utgivare: Henrik Melius
Redigering: Johan Björkwall, Spiritus Mundi
Grafisk formgivning: Peter Hallin, Spiritus Mundi

Unga Nätambassadörer är en förstudie utförd av Spiritus Mundi med stöd av Arvsfonden.

"Min mamma är helt så 'varför sitter du så mycket vid datorn? Kan du inte gå ut och göra någonting med dina kompisar istället?'. Ja, men det är ju det jag gör på datorn. Jag sitter och snackar med dom på datorn. Man sitter där och skypear lite och sånt, så man umgås på nätet istället för att träffas liksom..."

Tjej, 16 år

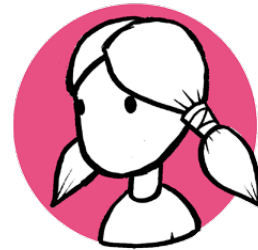
“Ja, det är ju det här med att man har tänkt igenom det mer, så det kommer hårdare. Och just i den situationen när man är sur så skriver man och går igenom det så att det ska bli riktigt hemskt. Sen efteråt när man tänker efter så var det kanske inte alls det man verkligen tyckte.”

Kille, 15 år

“På internet är det ingen som kan hjälpa dig utan du sitter hemma och vet inte vad du ska göra. Så allting bara rasar där men det är nästan samma mobbning som i skolan bara det att på nätet kan man inte göra någonting åt det.”

Tjej, 16 år

Innehåll

Förord	10
1. Spiritus Mundi och barnkonventionen	12
2. Mål med förstudien	13
3. Tidigare forskning	15
4. Metod och Genomförande	18
5. Partners & erfarenhetsutbyten	20
5.1 Grundpartners i förstudien	20
5.2 Framtidsbyggande partner	24
5.3 Erfarenhetsutbyten/möten	24
6. Intervjuer med ungdomar	29
6.1 Metod och tillvägagångssätt	29
6.2 Generella tendenser	30
6.3 Skillnader mellan åldersgrupper	31
6.4 Skillnader mellan kön	31
6.5 Skillnader mellan kommunerna	32
6.6 Att umgås via IT och IRL	32
6.7 Erfarenheter av IT-mobbning	34

6.8 Sammanfattning intervjuer	37
7. IT-mobbningens skilda ansikten – Ungdomar och identitet	38
7.1 Etnicitet	38
7.2 Genus	39
7.3 Funktionshinder	40
7.4 Socioekonomisk bakgrund	41
8. Förstudiens resultat	42
8.1 Slutsatser om behov	42
8.2 Målgrupp	42
8.3 Det vinnande konceptet – sajten InteOkej.se	45
8.3.1 Det inbyggda poängsystemet	45
8.3.2 Nätambassadörernas roll	47
8.3.3 Nätambassadörernas åtaganden	48
8.3.4 Styrkor med konceptet	49
8.3.5 Resurser	49
8.3.6 Användar- och användbarhetstester	50
9. Sammanfattning	51
10. Referenslista	53

Förord

Under våren 2010 uppmärksammades det lilla samhället Bjästa utanför Örnsköldsvik. Här hade en ung flicka blivit våldtagen på skolans toalett. Gärningsmannen, en populär, något år äldre kille, dömdes för brottet. En smutskastningskampanj drevs online, av vuxna såväl som unga, mot den våldtagna flickan.

I debatten som följde utmålades internet i allmänhet och Facebook i synnerhet som boven i dramat. Det var just på de digitala mötesplatserna som kampanjen drevs mot flickan.

Händelserna synliggjorde ett förlopp som var svårt för många att ta till sig. Men en sak blev tydlig – okunskapen kring de sociala strukturer som råder på internet är utbredd. Behovet av verktyg för att förstå ungas umgänge online är starkt. I vilken utsträckning utsätts ungdomar på detta sätt utan att det når den vuxna allmänheten? Vad behövs för att ge kraft och stöd till en miljö där ungas röster råder men samtidigt är utsatta?

Vi på Spiritus Mundi har gedigen erfarenhet av att jobba med ungdomars problem i vardagen, ofta i projekt där ungdomarna själva skapar förutsättningarna för sitt arbete. Under våren 2010 föddes idén att låta ungdomars behov och drivkrafter ligga till grund för ett projekt med målet att stödja utsatta och jobba preventivt med IT-mobbing eller, som i många fall, regelrätta kampanjer mot enskilda ungdomar.

Mellan den 15 juni och 15 november 2010 har vi genomfört förstudien Unga Nätambassadörer, med stöd av Arvsfonden, i samarbete med Malmö Högskola, Malmö stad, Klippans kommun och Örnsköldsviks kommun.

Syftet med förstudien har varit att kartlägga behovet av en ny satsning som, med samma kraft som ungas organisering har på internet, kan motverka de många negativa erfarenheter som följer i de sociala nätverkens spår. Förstudien visar även på konkreta möjligheter och lösningar för hur en ny plattform driven av ungdomar kan se ut och fungera i praktiken. Fokusåldern för de ungdomar som medverkar i studien är 13-17 år, vilket också motsvarar den huvudsakliga målgruppen för den planerade plattformen.

Projektgruppen som har arbetat operativt med förstudien är Ariel Blomqvist Rova och Julia Jarvi (kreativa projektassistenter), Petra Kuritzén (processledare), samt tre studenter från IMER (Internationell Migration och Etniska Relationer) vid Malmö högskola: Ellen Gustafsson, Ajsa Gutic och Malin Johansson. Studenter från kursen interaktionsdesign vid K3 (Konst, Kultur och Kommunikation) på Malmö högskola har också spelat en tydlig roll för förstudiens konkreta resultat.

Förstudien bildar underlag till en treårig satsning där målet är att etablera en plattform, av och för unga, som ska förebygga och motverka IT-mobbning.

Malmö den 11 november, 2010

Henrik Melius

Grundare och ordförande

Spiritus Mundi

1. Spiritus Mundi och Barnkonventionen – Barns rätt till en säkrare IT vardag

Spiritus Mundi är en ideell organisation som arbetar med kulturdiplomati på nationell och internationell nivå för att skapa nya, unika mötesplatser mellan människor med olika social, kulturell och geografisk bakgrund. Spiritus Mundi, som har sin bas i Malmö, använder musik, bild, text och andra kreativa uttrycksformer för att skapa dialog, delaktighet och förståelse. Sedan grundandet av organisationen i augusti 2003 har Spiritus Mundi genomfört ett flertal projekt och initiativ i Sverige, Europa och Mellanöstern.

FN:s konvention om mänskliga rättigheter, och i synnerhet FN:s konvention för barns rättigheter, löper som en röd tråd genom Spiritus Mundis verksamhet och projekt. I arbetet med Unga Nätambassadörer har barnkonventionen fungerat som en kunskapskälla, guide och inspiration kring juridiska och etiska spörsmål som rör IT-mobbning, kränkande behandling och annan diskriminering. Dessutom ger barnkonventionen kunskaper om attityder och alternativa förhållningsätt.

Hur skall vuxna behandla barn på bästa sätt, och hur skall barn vara mot varandra? Barnkonventionen ger utförliga svar på dessa frågor och diskussioner kring barns rättigheter bidrar till att stödja ungdomar i att hitta och relatera till alternativa beteenden då de utsatts för eller utsatt någon för kränkande behandling. Det är därför viktigt att sprida kunskaper om rättigheternas koppling till de svenska lagarna och gemensamma värderingar.¹ Med ett barnrättsperspektiv kan Unga Nätambassadörer bidra till ett forum för attitydförändringar, och i förlängningen bli en kunskapsresurs och erfarenhetsbas som kan spridas inom ramen för samhällets samtliga sektorer och verksamheter, civil såväl som offentlig.

¹ Ungdomsstyrelsen, Ses Offline? Ett metodmaterial om unga, sex och Internet (Stockholm: Danagårds Grafiska AB, 2010), s. 4.

2. Mål med förstudien – Ungas kunskap och erfarenheter som bas

Vad är okej och inte okej på nätet i dag bland unga? Hur kan ungas eget engagemang och deltagande kanaliseras i en digital plattform som syftar till att förebygga IT-mobbning? IT-mobbning är ett snabbt växande problem bland unga i Sverige i dag, och behovet av att finna nya lösningar och plattformar dit ungdomar kan vända sig med sina frågor och funderingar är starkt.

Unga Nätambassadörer är en förstudie som undersöker och kartlägger behov hos unga i syfte att skapa en nationell plattform som ska motverka IT-mobbning och samtidigt stimulera till diskussion kring hur vi beter oss i den digitala sfären. Idén är att skapa ett forum av och för unga, där unga initierar, leder och utvecklar frågeställningar som rör IT-mobbning.

Förstudien har utarbetats efter följande fyra principer:

- *Av unga, för unga*

Förstudien har genomgående haft ett av unga, för unga-perspektiv. Vår övertygelse är att bara unga vet vad unga behöver och att deras erfarenheter och kunskap om rådande sociala strukturer på nätet är den allra viktigaste komponenten i att ta fram en behovs- och konceptanalys. Den operativa delen av projektgruppen har därför bestått av unga och målet är att den plattform som förstudien föreslår skall drivas av just unga. Vi har också byggt förstudien på en kvalitativ intervjustudie där ca 60 ungdomar i åldrarna 13-17 år har ingått.

- *I och för hela Sverige*

I förstudiearbetet har vi valt att fokusera på tre kommuner (Malmö, Klippan och Örnsköldsvik) för att i nära samarbete med dessa komma så nära ungdomars behov och erfarenheter som möjligt. Självklart är dock inte negativa erfarenheter på internet begränsade till ungdomar i dessa tre kommuner. Det är vår intention att, utifrån de resultat vi får av studien i de tre kommunerna, ge liv åt idén om Unga Nätambassadörer så att den kan implementeras runt om i hela Sverige.

- *Ett unikt tillvägagångssätt*

Med grund i vårt av unga, för unga-perspektiv har vi velat utveckla en unik metod för att jobba med IT-mobbning. Viktigt i koncept- och idéutvecklingen har varit att metoden ska vara skapad i samarbete med målgruppen och skräddarsydd därefter. Den ska dessutom vara lättillgänglig och ha en attraktiv utformning.

- *Rätt hjälp för att få hjälp till självhjälp*

Även om det är unga som definierar vad Unga Nätambassadörer är, var det viktigt för oss att knyta rätt vuxenkompetenser till studien. Vi har genomgående knutit till oss partners med stor erfarenhet inom området samt experter och yrkesverksamma inom relevanta områden som IT, sociala medier och pedagogisk ungdomsverksamhet. Vi vill samla de med störst kunskap inom dessa områden för att försäkra oss om att ungdomarnas vision, så som de framställer den, blir verklighet.

²Thomas Jonsland, Barnen, BRIS och it 2010 (BRIS, 2009), s. 16.

³Peter Pernemalm, Mats Lindgen, Ungdomar och integritet 2009, (Kairos Future/Datainspektionen, 2009), s. 5-9.

3. Tidigare forskning - IT-mobbning ett "oskrivet blad"

IT-mobbning är något som just nu är högst aktuellt. Det märks i media, liksom i rapporter framtagna av till exempel den ideella organisationen BRIS och kunskapscentret Medierådet. Mobbning i sig är inget nytt fenomen, men IT-mobbning och hur detta skiljer sig åt från traditionell mobbning är fortfarande ett föga utforskat område.

Enligt rapporten *Barnen, BRIS och it 2010*² handlar nära var tionde av BRIS IT-relaterade barnkontakter om just kränkning, hot och övergrepp. I många fall finns det en stark anknytning till kränkningar IRL (In Real Life), men när man agerar på nätet har dessa kränkningar en tendens att bli grövre.

Rapporten *Ungdomar och integritet 2009*³, som baserar sig på 533 ungdomar i åldrarna 14-18 år, bekräftar att många unga har upplevt mobbning på nätet. Tyvärr verkar den allmänna inställningen vara att man får vara beredd på ett tufft klimat när man använder internet och endast en fjärdedel uppger att de någon gång har använt abuse-funktionen.

Även i marsnumret av BRIS-tidningen⁴ observeras mobbningens många ansikten, allt från dataintrång på e-postkonton till kränkande bilder och direkta hot. Ann Katrin Agebäck, Medierådets kanslichef, vars uppdrag är att verka för barns och ungdomars säkrare medievardag, menar att:

*"Det finns många nyanser på nätet. Det behöver inte vara så att fler är elaka mot en person. Det kan också vara någon som visat sig trevlig i verkliga livet, men som sedan blir en mobbare på Internet."*⁵

⁴ BRIS, BRIS-tidningen nr 3 (2010).

⁵ Gunnar Sandelin, Mobbningens olika ansikten I: BRIS-tidningen nr 3 (2010), s. 19.

Detta visar på komplexiteten i IT-mobbning då rollerna kan skifta på ett annat sätt än inom traditionell mobbning.

Rapporten *Sociala relationer på nya digitala arenor*⁶ tar sin utgångspunkt i hur nya medier kan underlätta och förstärka mobbningen bland ungdomar, såväl i som utanför skolan. Man menar därför att det är viktigt att betona sociala sammanhang och omgivande strukturer när man diskuterar mobbning.

Ann Frisé, professor i psykologi vid Göteborgs Universitet, är samordnare för den svenska delen av forskningsnätverket COST (European Cooperation in Science and Technology). Inom nätverket pågår fyra år framåt en kraftfull samordning av europeisk forskning kring mobbning på nätet. Bakgrunden till detta är enligt Ann Frisé att forskarvärlden nyligen har insett att denna form av mobbning är något helt annat än traditionell mobbning, inte minst då man aldrig får en frizon.

“För det första är det svårt att enligt traditionell definition av mobbning avgöra vad som är skillnaden mellan otrevligt beteende på nätet och mobbning. Men framförallt har forskarvärlden nyligen kunnat konstatera att människor påverkas än mer negativt av IT-mobbning än av mobbning i verkligheten.”⁷

Sista veckan i oktober 2010 släppte Medierådet sin rapport *Unga och Medier 2010*⁸, bland annat baserad på 2000 barn och unga i åldrarna 9-16 år. När det gäller unga (12-16 år) anger 11 % att de har blivit mobbade på nätet. Andelen är högre bland de ungdomar som spenderar mer tid på nätet, vilket skulle kunna förklaras med att en större exponering medför större risker. Endast 14 % av de tillfrågade säger att de inte har gjort en anmälan, men mer anmärkningsvärt är att endast 46 % av

dessa uppger att de har fått hjälp.

Ett par dagar innan Medierådet släppte sin rapport i oktober 2010 kunde man i många svenska dags- och kvällstidningar läsa om studien *EU Kids Online*⁹. Syftet med denna studie, som baseras på 23 420 slumpmässigt utvalda barn i åldrarna 9-16 år i 25 europeiska länder, är att förbättra faktaunderlaget för praktiska åtgärder när det gäller säkerhet på internet. Resultaten, som överensstämmer med Medierådets rapport, visar att 12 % av ungdomarna har oroats över något på nätet och det som allra mest upprör barnen är mobbning.

*”Det kan vara att man får kränkande meddelanden. Eller att någon lägger ut en bild som är så dålig att de känner sig sårade, säger von Feilitzen.”*¹⁰

Med bakgrund i denna tidigare forskning, och inte minst utvecklingen i svenska medier, kan vi igen konstatera att IT-mobbning är mer aktuellt än någonsin och det ställer krav på nya kraftfulla insatser.

⁶ Jessica Linde, Ida Qvarnström, Sociala relationer på nya digitala arenor (Ung Kommunikations Rapportserie, 2008), s. 26-38.

⁷ Cecilia Nauclér, Forskare omdefinierar cybermobbning I: BRIS-tidningen nr 3 (2010), s. 7-9.

⁸ Medierådet, Unga och Medier 2010, s. 5-8, 57-62.

⁹ LSE Media and Communication, National Executive Summary Sverige för EU Kids Online (2010), 01.11.2010.

¹⁰ Svenska Dagbladet, Barn oroas av nätmobbning (2010), 21.10.2010.

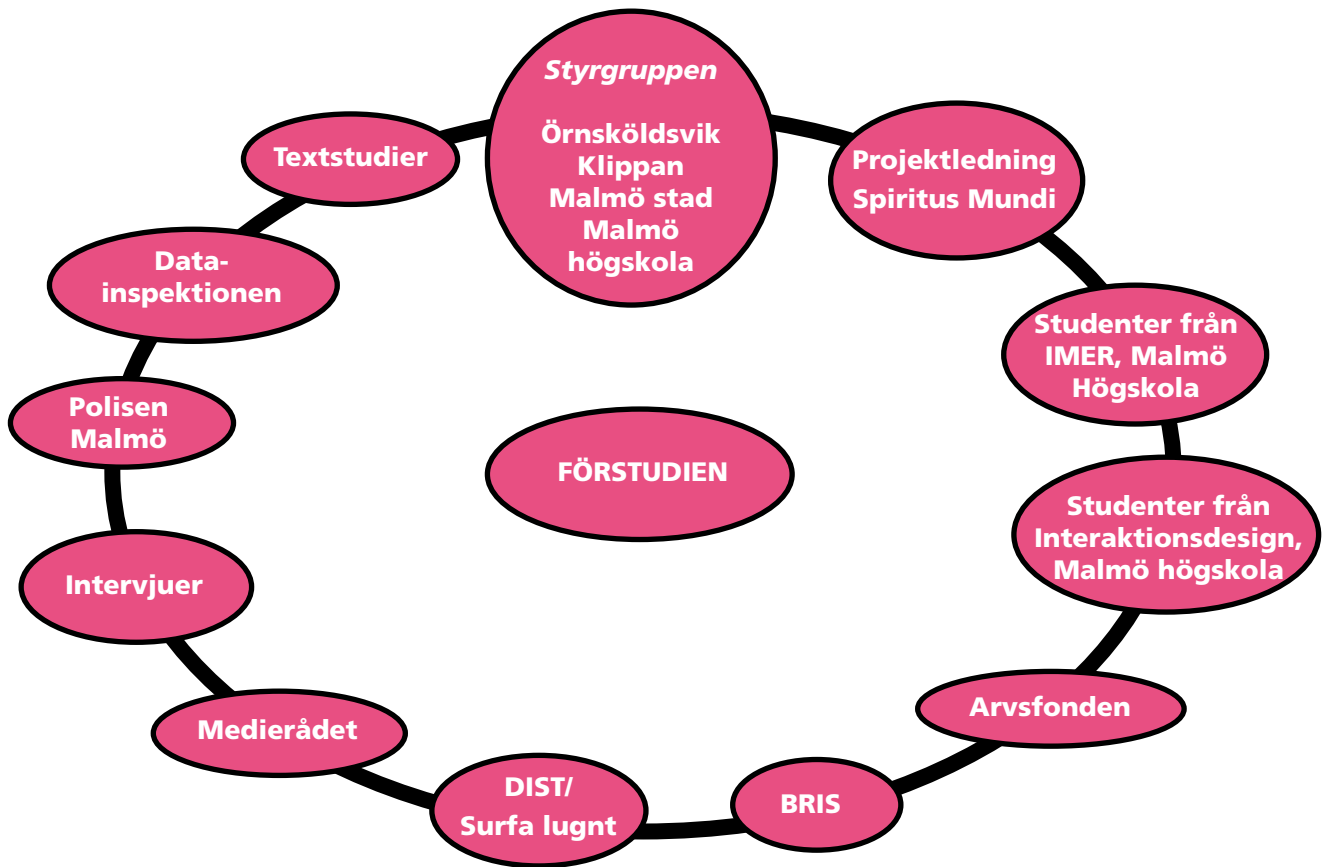
4. Metod och Genomförande - Unga Nätambassadörer

Även om forskningsområdet som omger fältet IT-mobbning fortfarande är under utveckling, är de organisationer och personer som har ägnat sin verksamhet åt att undersöka fenomenet, desto fler. I följande kapitel vill vi ge en bild av de aktörer vi har mött, bytt erfarenheter med, delat nätverk med och inhämtat en stor mängd kunskap ifrån. Utan dessa värdefulla kontakter hade denna förstudie varit omöjlig att genomföra.

Att finna experter på området IT-mobbning har inte varit svårt, inte heller att finna aktörer som arbetar med attityder på nätet. Under processen har vi varit måna om att få så mycket kunskap och input som möjligt, så förutom enskilda möten närvarade vi på konferenser och mässor relaterade till barn och internet. Två exempel på dessa var *Mötesplats Skola* i Göteborg, där vi gick på seminarier med bland annat Elza Dunkels och Stig Roland Rask – båda med lärarbakgrund och som blivit "experter" på unga och internet och föreläser flitigt. Vidare var vi på Rädda Barnens Barndagen i Malmö med ämnet "barn & ungas psykiska ohälsa".

Erfarenhetsutbytet har löpt parallellt med textstudier samt en kvalitativ intervjuundersökning där 60 ungdomar har ingått i åldrarna 13-17 år.

Nedan kommer en närmare presentation av de viktigaste aktörerna vi hade kontakt med under förstudien.

(Modell 1.0)

5. Partners & erfarenhetsutbyten

5.1 Grundpartners i förstudien

- *Styrgruppen*

Styrgruppen utgjorde kärnan i arbetet med Unga Nätambassadörer och bestod av, förutom processledaren och de kreativa projektassistenterna, representanter för de tre samarbetskommunerna Malmö, Örnsköldsvik och Klippan, samt representanter för Malmö Högskola.

Styrgruppen har varit en oundgänglig del i processens utveckling. Förutom all värdefull feedback, assisterade styrgruppen även projektledningen i det operativa arbetet med rekrytering av fokusgrupper och hjälpte till att föra processen framåt. En presentation av styrgruppens personer kommer nedan där de olika samarbetspartnerna presenteras.

- *Malmö Stad*

Då Spiritus Mundi har sin bas i Malmö blev Malmö Stad en självklar partner och en del av styrgruppen.

Mia Norberg, demokratiutvecklare vid avdelningen för samhällsplanering i Malmö stad, blev en nyckelperson i styrgruppen, där hon bidrog med kunskap och erfarenheter från sitt arbete med ungdomar i *Malmö Unga*, ett forum för ungdomar som vill förbättra dialogen mellan unga och beslutsfattare, och *Jag bor i Malmö*, ett projekt för att göra Malmö till den bästa ungdomsstaden.

- *Örnsköldsviks Kommun*

Örnsköldsviks kommun har under det senaste året skakats av våldtäktsfallet i Bjästa och Spiritus Mundi valde att kontakta kommunen i syfte att tillsammans utveckla strategier för hur man kan förhindra liknande händelser, kopplade till IT, i framtiden.

Sune Westberg, verksamhetschef vid kultur- och fritidsförvaltningen, och Camilla Larsson, fritidskonsulent vid samma förvaltning, var våra kontaktpersoner i Örnsköldsvik. Förutom att dela med sig av sitt breda nätverk, kopplade de ihop oss med flera personer och platser, och var en viktig länk mellan oss och de lokala ungdomarna.

- *Klippans Kommun*

Under 1990-talet skakade ett antal mord med rasistiska förtecken Klippan och satte kommunen på kartan. Kommunen har jobbat hårt med att få bort rasiststämpeln.

Ann-Charlotte Thörnblad, landsbygdsutvecklare och EU-samordnare i Klippan, har varit kommunens representant i förstudien. Hon bidrog med ovärderlig kunskap och satte oss i direktkontakt med ungdomar i kommunen.

- *Malmö högskola*

Malmö högskola (MAH) har varit en stor resurs under förstudiens arbete. Förutom att bidra med kompetens i styrgruppen i form av Michael Svedemar, universitetsadjunkt på K3 (Konst, Kultur och Kommunikation) och lärare i interaktionsdesign, blev 23 studenter avgörande för resultatet av förstudien.

Tre studenter, presenterade i förordet, från kursen "Samhällsprojekt i praktiken" på K3 fungerade som medförfattare till förstudien och bidrog med viktiga perspektiv inom identitetsforskning och studerade även den kommande plattformen utifrån barnkonventionen. De undersökte också vad tidigare forskning på området visat.

Tjugo elever från kursen "Interaktionsdesign" på K3 bidrog med koncept för plattformens utformning och funktion. Under två veckor huserade de i Spiritus Mundis lokaler och arbetade enbart med konceptutveckling (resultatet presenteras längre ner).

- *Arvsfonden*

Arvsfonden har, i egenskap av huvudsaklig finansiär till förstudien, bidragit med värdefull kunskap och vägledning i frågor som rör partnerskap, nätverk och projektstyrning. Andreas Pierrou, som har varit förstudiens handläggare, har med sin ständiga närvaro i projektet bidragit med stöd och fungerat som ett bollplank i den kreativa processen.

Studenter från kursen Interaktionsdesign vid Malmö högskola utformar koncept

5.2 Framtidsbyggande partner

- BRIS

BRIS är en ideell organisation som har flera verksamheter, främst den sedan länge etablerade BRIS-telefonen dit barn upp till 18 år kan ringa för att få stöd. På senare år har även BRIS-mailen och BRIS-chatten blivit stora i och med den digitala utvecklingen och framväxten av sociala medier.

BRIS har en stor kunskapsbas samlad på sin hemsida med en del riktad till barn och unga och en del riktad till vuxna. BRIS utgör tillsammans med Medierådet (som får en närmare presentation nedan) grundpelare i InSafe - en internationell, EU-finansierad hemsida om internetsäkerhet.

Kontakten med BRIS har gått genom Thomas Jonsland, samordnare av IT-dokumentation och projektledare för BRIS-chatten. I kraft av sin breda kunskapsbas och erfarenhet ser vi BRIS som en stark, potentiell partner i en förlängd satsning.

5.3 Erfarenhetsutbyten/möten

- Datainspektionen

Datainspektionen är en statlig myndighet med 40 anställda, inklusive 15 jurister och ett antal webbansvariga. Datainspektionens uppdrag är att granska sajter som fått anmälningar och anmärkningar på sig och att sprida information om säkerhet på nätet.

Datainspektionen har utvecklat en egen hemsida, Kränkt.se, riktad till ungdomar. På den får ungdomar information om personliga rättigheter och vad man kan göra om man på något sätt blivit kränkt genom IT.

I mötet med Datainspektionen fick vi klart för oss att Personuppgiftslagen, PUL, går igenom allt och att projektet kan komma att hamna i en "ombudsroll", vilken kan komma att upplevas som problematisk. Detta kommer att utvecklas vidare i utformningen av plattformen.

- *Fryshusets Nätvandrare*

Nätvandrarna är en relativt nystartad verksamhet som drivs av Fryshuset i Stockholm. Syftet är att vara ett vuxenstöd på de internetforum, communities och sajter där ungdomar vistas. Idag finns Nätvandrarna bland annat på Facebook, Habbo, Cruiser, MSN och World of Warcraft.

Det är barnen/ungdomarna som söker upp nätvandrarna och tar kontakt, aldrig tvärtom. Samtalen varierar från vardagliga ämnen som småtaskiga kompisar, flick- och pojkvänner, till allvarigare företeelser som sextrakasserier och mobbning i skolan, ofta anslutet till IT-mobbning.

Nätvandrarna tar sig aldrig an fall som handlar om brott. Om sådant dyker upp i samtalen blir arbetet istället att övertala personen att söka sig vidare, exempelvis till polis eller socialtjänst (våra Nätambassadörer skulle givetvis inte heller behöva ställas inför så svåra fall som handlar om brott, utan sådana fall skulle slussas vidare till någon som kan ta hand om dem). Mötet med Nätvandrarna gav en värdefull insyn i ett sätt att arbeta med attityder på nätet.

- *Medierådet*

Medierådet är en kommitté inom Regeringskansliet, med delfinansiering av EU, som arbetar med barns och ungas mediesituation. Medierådets uppdrag är att minska riskerna för skadlig mediepåverkan samt att öka förståelsen för barns och ungas kreativitet och aktiviteter på internet.

Medierådet samarbetar med kommuner och Skolverket, samt har en nära dialog med BRIS. De anordnar seminarier för vuxna i kunskapsyfte och har då alltid med en ungdomspanel. Medierådet arbetar mycket med att upplysa vuxenvärlden om ungas digitala liv, i form av satsningar som konferensen "Digital turist", som anordnades tillsammans med Kulturdepartementet för lärare/skolpersonal, med upplevelsestationer där ungdomar visade upp vad de gör på nätet.

- *Surfa Lugnt/DIST*

Johnny Lindqvist har med sin stora erfarenhet och kunskap, blivit en av Surfa Lugnts experter. Surfa Lugnt ägnar sig åt informationsspridande och lärande och är främst riktad till vuxna i ungas närhet, t.ex. lärare och föräldrar. Satsningen är ett statligt initiativ och flera stora organisationer är medpartners.

DIST är en reklambyrå som specialiserat sig på marknadsföring för unga, grundad av Johnny Lindqvist. Han har även en bakgrund inom antimobbingsorganisationen Friends. Johnny Lindqvist besitter stor kunskap och erfarenhet inom ämnena som förstudien berör, vilket gör honom till en viktig dialogpartner i projektet.

- *Integrations- och jämställdhetsdepartementet*

Integrations- och jämställdhetsdepartementet ansvarar för frågor som rör demokrati, diskriminering, det civila samhället, integration, jämställdhet, konsumentpolitik, medborgarskap, mänskliga rättigheter, nationella minoriteter, ungdomspolitik samt urban utveckling.

Lena Jutdal jobbar med ungdomspolitik och ungdomsinflytande på IJ-departementet. Hon gav feedback på förstudiens idéer och pratade om möjligheten att slå sig ihop med en ungdomsverksamhet/organisation för att hitta engagerade ungdomar som vill jobba som nätambassadörer med plattformen.

- *Malmöpolisen*

Polisen menar att man nästan aldrig kan hjälpa till vid IT-kränkningar, särskilt inte mobbning, om inte brott föreligger. De internetfall som ungdomsroteln möter handlar om hot via nätet efter att brott har begåtts.

Polisen står i stort sett maktlös inför IT-mobbningen då det inte finns ett ansikte på mobbaren. Bevisen är svaga, ord står mot ord. Polisen bekräftar också förstudiens teori om att ungdomar vet bäst vad som händer på nätet. Vuxenvärlden är under upplärning, men lever inte i internetvärlden med samma självklarhet.

- *Arena 305*

Arena 305 är ett musik- och kulturhus för ungdomar i Malmö som har öppet alla dagar inklusive helger. De besökande ungdomarna kan få tillgång till replokaler, dansstudios och danskurser, och inspelningsstudios. Arena 305 anordnar temakvällar och konserter, ofta i samarbete med andra organisationer. Det är en självklar plats om man vill möta ungdomar – och möta ungdomar som vill möta varandra. Några av de första intervjuer som gjordes i Malmö genomfördes med ungdomar som vid tillfället sommarjobbade på Arena 305.

6. Intervjuer med ungdomar - "På internet är det ingen som kan hjälpa dig..."

6.1 Metod och tillvägagångssätt

Vi har genomfört intervjuer med ungdomar i åldrarna 13-17 år i de tre samarbetskommunerna. Tillvägagångssättet för att komma i kontakt med ungdomar varierade från kommun till kommun. I Malmö använde vi Spiritus Mundis eget kontaktnät med pedagoger ute på skolorna och i våra systemorganisationer. I Örnköldsvik och Klippan fick vi hjälp av våra kontaktpersoner som tog kontakten med yrkesverksamma på fritidsgårdar och skolor, för att på så vis samla ihop ungdomar. Generellt för alla ungdomar som vi har träffat är att de på något sätt har känt till varandra. De har antingen varit vänner till varandra, gått i samma klass, haft samma sommarjobb eller vistats på samma fritidsgård.

I varje kommun träffade vi mellan 12-18 ungdomar i åldrarna 13-17 år. Syftet var att undersöka hur ungdomar generellt upplever sin situation på nätet, men också vilka skillnader som finns beroende på var man växer upp och vilka åtgärder som ungdomarna önskar för att öka tryggheten inom IT. En utmaning med den fokusgruppmetod vi använde, var att se till att intressenterna inte hämmades av gruppernas storlekar, varför vi laborerade fram till att små grupper om 3-5 personer åt gången var det ideala.

Vi valde att arbeta med fokusgrupper där våra frågor låg som grund för ett samtal och ungdomarna själva kunde styra i vilken riktning diskussionen skulle gå. Samtalen blev på så sätt dynamiska och vi kunde inte bara lyssna till de ungas svar utan även studera hur de unga resonerade i en diskussion sinsemellan.

En annan fördel vi såg med den här metoden var att vi snabbt kunde bygga förtroendeband mellan oss och de intervjuade. På det sättet kunde vi ganska lättsamt närma oss diskussionen om de svåra frågorna - kränkningar och andra negativa erfarenheter kopplade till IT.

Varje intervju varade mellan 30-50 minuter och miljömässigt eftersträvade vi tysta och avskilda platser där de intervjuade kunde känna sig trygga och där minimalt med störningsmoment fanns i närheten. Intervjuerna inleddes med generella frågeställningar om ungdomarnas internetanvändande och övergick sedan i en diskussion om socialt liv i digitala rum kontra fysiska rum. Vi frågade om deras erfarenheter av IT-mobbning, om vilken sorts hjälp de skulle vilja få i en sådan situation och hur en nätambassad skulle kunna se ut.

Målet var att fånga in så många erfarenheter som möjligt men också att få grepp om hur ungdomarna själva ser på sitt nätanvändande och hur de tänker och resonerar kring internets positiva sidor och de mer problematiska.

Naturligtvis kan vi inte dra några generella slutsatser om vår målgrupp genom de intervjuer vi genomförde. För mer kvantitativa fakta har vi valt att titta på redan utförda studier och rapporter som vi anser har tillräcklig validitet och reliabilitet.

6.2 Generella tendenser

Oavsett var och vem vi intervjuade så var svaret på frågan om vilka sociala medier som ungdomar använder nästan uteslutande Facebook. Många använde MSN Messenger men några sade att användandet av denna tjänst är på avtagande till förmån för Facebooks spamfria, inbyggda chatt.

Bilddagboken är en annan sajt som är väldigt stor bland ungdomar. Där märkte vi en tydlig nedgång, mest hos de äldre, men den är fortfarande populär bland de yngre ungdomar vi har träffat. När vi frågade om övrigt nätanvändande varierade svaren mycket, men bland de vanligare svaren om användningsområden återfanns informationsökning till skolarbeten och musiklyssnande.

6.3 Skillnader mellan åldersgrupper

Generellt verkade de yngre ungdomarna, de i högstadieåldern (13-15 år), ha fler negativa erfarenheter kopplade till användandet av IT än vad de något äldre i undersökningen (16-17 år) hade. Ju äldre ungdomar, desto längre bak i tiden låg de negativa erfarenheter som de berättade om. Vi tolkar detta som att IT-mobbning och mobbning generellt är något som de flesta växer ifrån snarare än att det är en fråga om generationsskillnader. Detta antagande får vi även stöd för i Datainspektionens rapport *Unga och Integritet (2009)*¹¹, som inte visar på någon uppgång av negativa erfarenheter i samband med IT-användning utan snarare tvärtom, en viss tendens till en nedgång.

6.4 Skillnader mellan kön

De grävsta fallen av IT-mobbning, och även de som uppmärksammas mest i media, är av sexuell karaktär och en stark majoritet av offren är tjejer. Ingen av de tjejer som vi intervjuade hade erfarenhet av någon sexrelaterad IT-kränkning, eller så var de inte bekväma nog att tala om detta med främmande personer. Statistiken från Datainspektionen¹² visar att 17 % av de tillfrågade har blivit sextrakasserade på internet. Hur vi skapar en plats där den som blir utsatt för den här sortens kränkningar kan känna sig bekväm att tala om sina erfarenheter, är en stor utmaning som vi bör beakta i konstruktionen av plattformen.

¹¹ Peter Pernemalm, Mats Lindgen, Ungdomar och integritet 2009, (Kairos Future/Datainspektionen, 2009), s.9.

¹² Peter Pernemalm, Mats Lindgen, Ungdomar och integritet 2009, (Kairos Future/Datainspektionen, 2009), s.9.

Beträffande andra typer av IT-mobbning, som kommit upp i intervjuerna, är det tjejerna som har lättast att tala om sina erfarenheter, men även killarna hade historier att berätta. När man jämför våra intervjuresultat med statistik finns det skillnader. Enligt Datainspektionens statistik är killar utsatta i högre grad än tjejer.

6.5 Skillnader mellan kommunerna

Erfarenheterna av nätmobbning skiljde sig mycket åt kommunerna emellan. Hur kommer det sig egentligen att ungdomarna i Örnköldsvik och Klippan, trots en stor lust att diskutera de här frågorna, hade färre konkreta erfarenheter att berätta om? Är ungdomar som växer upp i en storstadsregion hårdare mot varandra? Eller faller de dem bara naturligare att prata om det som hänt än vad det gör för de som växer upp i ett mindre samhälle.

Folkhälsoinstitutets¹³ stora studie *Barn och ungdomars psykiska ohälsa (2010)* antyder att det rör sig om det senare. Enligt statistik insamlad på skolor i alla landets kommuner så upplever en större procentandel av elever i de mindre kommunerna att de varit utsatta för generell mobbning.

6.6 Att umgås via IT och IRL

Min mamma är helt så "varför sitter du så mycket vid datorn? Kan du inte gå ut och göra någonting med dina kompisar istället?". Ja, men det är ju det jag gör på datorn. Jag sitter och snackar med dom på datorn. Man sitter där och skypar lite och sånt, så man umgås på nätet istället för att träffas liksom...

Så säger en tjej från Malmö, 16 år. Hennes syn på ungdomars digitala tillvaro, där någon skillnad från fysiska möten inte existerar, delas inte av precis alla intervju personer, men för varje intervjuad

¹³ Folkhälsoinstitutet, 2010, Kartläggning av barns och ungdomars psykiska hälsa, 08.11.2010.

ungdom spelar IT en stor roll i vardagens sociala umgänge.

Många av ungdomarna talade om den extra betänketid som skrivet språk ger i förhållande till talat språk och det extra mod det ger att kunna tala med någon utan att behöva se den i ögonen. Ungdomarna såg positiva saker med detta, främst det faktum att man utvecklar sitt språk genom eftertänksamt skrivande och så kanske man till slut vågar säga till den där killen att man gillar honom, trots att man inte hade vågat i verkligheten.

Den här semianonymiteten är emellertid på samma gång en bakomliggande faktor till många av de tråkiga erfarenheter ungdomarna berättar om.

De kanske inte har så bra självförtroende eller så tycker de att de inte har något ansikte på nätet, eller vad man ska säga. De tänker att de kan säga lite vad de vill.

Så sa en tjej, 13 år, från Klippan och just denna ansiktslöshet är roten till flera av de digitala otrevligheter som kommit upp i intervjuerna. En tjej, 15 år, från Malmö berättade följande:

Det var en tjej som jag och min bästa kompis var kompis med först och sen hände en sån sak, blablabla. Och sen så, kvällen innan så hade den tjejen varit på MSN med mig och min kompis, så hade vi snackat och hon hade kallat oss horor och allting. Så träffar vi henne nästa dag i skolan och gick fram till henne, alltså på riktigt, det låter kanske konstigt men vi sa så: "Vad vill du? Säg det nu, ansikte mot ansikte". Hon ba: "Va? Va? Vadå? Jag har inte sagt någonting", Och sen när hon har gått hem så har hon satt sig vid sin dator och skrivit ett blogginlägg, typ så: "Ah, det är såna psycho

bitches i min skola och jag ska polisanmäla dom", alltså hon är en jättekonstig person, typ om någon drar i hennes tröja så polisanmäler hon dom för misshandel. Det blogginlägget polisanmälde i alla fall min bästa kompis mamma.

Många talar om att det råder ett hårdare klimat på nätet än i verkligheten. Att uttryck som hora till exempel blir vardagsmat för folk som normalt sätt inte hade tagit sådana ord i sin mun. En kille, 15 år, från Klippan säger:

Ja, det är ju det här med att man har tänkt igenom det mer, så det kommer hårdare. Och just i den situationen när man är sur så skriver man och går igenom det så att det ska bli riktigt hemskt. Sen efteråt när man tänker efter så var det kanske inte alls det man verkligen tyckte.

6.7 Erfarenheter av IT-mobbning

En tjej från Malmö, 16 år, som själv haft erfarenhet av mobbning, ringade in en annan aspekt av IT-mobbning - den maktlöshet som offret kan känna:

På internet är det ingen som kan hjälpa dig utan du sitter hemma och vet inte vad du ska göra. Så allting bara rasar där men det är nästan samma mobbning som i skolan bara det att på nätet kan man inte göra någonting åt det.

Att ungdomar skriver elaka saker till varandra är den typ av negativa erfarenheter som vi stött på oftast. Samma tjej berättade:

Någon skrev att jag skulle gå och dö för att jag var emo och att jag inte ska finnas, att jag inte är värd att leva och såna grejer.

En tjej från Malmö, 17 år, berättade om ett fall där en annan tjej fick ta emot just hårda glåpord på Facebook.

Dom skrev, typ, "Du är så ful", "Hur kan du lägga upp bilder? Facebook kommer att få virus" och såna taskiga saker. Hon mådde inte bra av detta. Hon var liksom "Jag bryr mig inte" men man såg att hon brydde sig men ville inte säga det för att inte verka svag.

En annan negativ erfarenhet som drabbat flera av intervjupersonerna är kontokapning. En kille i Örnsköldsvik, 16 år, berättade om ett sådant fall och det obehag han kände i samband med det. Det var en tjej som jag inte just kände, det var en kompis på MSN bara. Så från ingenstans så var hon arg på mig för att jag ska ha sagt massa grejer till henne, och så anklagade hon mig för att ha skrivit massa dumma grejer till henne anonymt på Bilddagboken också.

Jag hade inte gjort någonting. Jag kom hem och hon sa: "för tjugo minuter sen var du inne och sa grejer till mig"

Hon hotade med att någon kompis skulle ge mig stryk och grejer[...]

Alltså det var ju från MSN, någon som fått tag på mitt lösenord tror jag. Det var ganska panik där ett tag.

Just otäcka hot som följd av att man varit oförsiktig i sitt användande av IT förekom i fler fall. En tjej från Örnsköldsvik, 16 år, berättade att:

En gång bad jag en kille dra åt helvete på BLIP och någon månad senare var det någon som ringde till mobilen och sa hemska saker. Pappa blev jättearg för att jag haft namn. efternamn som användarnamn och dessutom lagt ut min ålder. Han blev jätteorolig och det var ju inte så smart gjort. Sista gången han ringde sa jag i alla fall att jag skulle polisanmäla honom och då slutade det.

En annan typ av IT-mobbning är spridning av bilder och filmer utan samtycke från den/de som porträtteras. Vad gäller bilder var det ingen av de intervjuade som hade upplevt någon allvarlig händelse. Däremot berättade en tjej, 15 år, från Malmö om ett Youtube-klipp med förlöjligande eller förnedrande framställning

Och så var det innan sommaren, en video som lagts ut på Youtube, som var med kanske 50 tjejer i Malmö som var "Malmös GBs och Hoes" och den spred sig snabbt. Efter högst två timmar den kvällen så visste alla om det. Nästa dag kom inte dom tjejerna som varit med i filmen till skolan.

Slutsatserna är att det finns många negativa erfarenheter kopplade till IT. Ungdomarna hade vissa konkreta exempel på oschysst behandling på internet, men väldigt få av dem hade erfarenhet av IT-mobbning av grövre slag. Dock erkände de att man lätt blir likgiltig – ord som "hora" blir vardagsmat och inget man polisanmäler. I det mest konkreta fallet var mobbningen redan etablerad i skolan och togs vidare till nätet – vilket självklart förvärrade situationen ytterligare för den mobbade.

Åsikterna var delade om det är skillnad på att umgås IRL och via IT, men gemensamt för alla var problematiken, eller fördelen, att inte kunna se den andre när man pratar. Det mest intressanta, men inte helt oväntade, var att man blir modigare framför datorn och på SMS.

6.8 Sammanfattning intervjuer

Utifrån de intervjuer som har utförts, kan följande mönster skönjas:

- Många skiljer inte på att umgås via IT eller IRL
- Man blir modigare framför datorn och tänker inte på konsekvenserna
- Ungdomar i Malmö var villigare att tala om sina erfarenheter även om just erfarenheter var något de allra flesta hade - erfarenheterna skiljer sig alltså något åt mellan mindre ort och storstad
- På nätet råder ett hårdare språk och klimat, vilket man tillslut blir likgiltig inför
- Facebook och MSN Messenger är de vanligaste sociala plattformerna som ungdomarna använder på internet.
- Högstadietåldern är den ålder då de flesta har negativa upplevelser på internet.

7. IT-mobbningens skilda ansikten – Ungdomar och identitet

IT-mobbning kan ta olika skepnad. Kränkningar och påhopp, hot och trakasserier, homofobi, rasism och sexism är alla delar av den virtuella arenan. Grundläggande mänskliga rättigheter och barnkonventionen, där rätten till att forma sin identitet och uttrycka den står som centrala, utgör grunden för Unga Nätambassadörer.

Internet har fått en allt större roll som en form för social interaktion i barn och ungas liv. Det är i den sociala interaktionen och mötet människor emellan som identiteter skapas och upprätthålls. Möten sker överallt; i skolan, på arbetet, i hemmet, på fritidsgården och på nätet. Identitet handlar lika mycket om likhet som olikhet och tar form i gränslandet mellan dessa. Våra delidentiteter samspelar och utgör oss som individer. Det kan röra sig om allt från intressen och livsåskådning till ålder, ursprung och sexuell läggning¹⁴.

7.1 Etnicitet

Etnicitet är den identitetsmarkör som innebär tillhörighet till en etnisk grupp och som förutsätter att en person dels upplever sig själv, dels uppfattas av andra, som del av gruppen. En etnisk grupp ser sig som kulturellt särpräglad, något som bekräftas av omgivningen och av andra etniska grupper. Inom gruppen formas gemensamma föreställningar om hur/vad man skall agera efter och grundas på uppfattningar om delat ursprung, språk, traditioner, sammanhållning, kultur, landområde, fysiska kännetecken och i vissa fall religion. Etnicitet utgör en viktig beståndsdel i ungdomars identitet då frågan om *vem man är* (och indirekt *vem man inte är*) är ständigt närvarande. Dess betydelse och vikt

¹⁴ Richard Jenkins, *Social Identity* (London: New York Routledge, 2008). Kapitel 2.

¹⁵ Abby Petersson, Lennart G. Svensson, Lennart Svensson, *Ungdomar i vardagens väv* (Lund: Studentlitteratur, 2003), Kapitel 2.

skiljer sig däremot från person till person.¹⁵

I Medierådets rapport *Ungar och Medier* 2010 framgår att 28 % av de tillfrågade har minst en förälder med härkomst från ett annat land. Att IT-mobbning är en del av barn och ungas vardag oavsett härkomst är därför ett faktum. Unga Nätambassadörers vision om att verka av och för unga, samt för hela Sverige, gör att etnicitetsperspektivet är viktigt att ta i beaktning.

7.2 Genus

Genus är den identitetsfaktor som är svårast att gå ifrån, men även en av de starkaste, då den står i direkt förhållande till människans fysiska kropp. Genus kan ses som könsroller, de handlingsramar för vad som anses vara normen för kvinnligt respektive manligt beteende, vilka vi lär oss att agera efter och upprätthålla. Gränsdragningen mellan manligt och kvinnligt skapar även en maktstruktur och är grunden för det som kallas *heteronormativitet*. Att avvika, alltså agera och vara annorlunda, från heteronormen kan innebära att man förtrycks eller osynliggörs.¹⁶

Forskning kring genus och IKT (Informations- och kommunikationsteknik) har visat tvetydiga resultat. En del studier har visat på att internet är genusneutralt, medan andra undersökningar lagt fram resultat där både sexism och genushierarkier är delar av internet.¹⁷

¹⁵ Cecilia Löfberg, *Möjligheternas arena? Barn och ungas samtal tjejer, killar, känslor och sexualitet på en virtuell arena* (Stockholm: Stockholm Universitet, 2008). Kapitel 3.

¹⁶ Michael Kimmel, *Masculinities and Femininities I: International Encyclopedia of the Social & Behavioral Sciences* (Oxford: Pergamon Title, 2004), s. 9318-9321, Stevi Jackson, Sue Scott, *Gender. A Sociological Reader* (London: New York Routledge, 2002).

Genus och sexualitet är nära förknippade. Sexualitet påverkas av de värderingar som råder i samhället och det är tydligt att killar och tjejer, har olika normer att förhålla sig till gällande sexualitet och kön. Vad som är socialt accepterat för killar behöver inte vara det för tjejer, och vice versa.

RFSL Ungdom har genomfört en studie där man undersökt unga hbtq-personers erfarenheter och upplevelser av kärlek och sexualitet på internet. Hbtq är en förkortning för homosexuell, bisexuell, transpersoner och queer. Studier visar på att nätet spelar en större roll för unga hbtq-personers identitetsskapande än för unga i allmänhet. Det är över nätet man kommer i kontakt med andra unga hbtq-personer. Internet blir allt från en mötesplats där man stärker sin identitet, inleder kärleks- och sexrelationer, till ett forum där man söker information och utforskar vad man tänker på. I studien framkom också att internet blir en frizon, en plats där man uttrycker delar av sin identitet som man annars inte kan eller vågar uttrycka.¹⁸

7.3 Funktionshinder

Barn och unga med funktionshinder blir ofta bemötta utefter deras funktionshinder. På en internetbaserad plattform kan de här barnen, i likhet med andra, välja hur de presenterar sig och umgås på lika villkor. Det är en viktig aspekt för utformningen av Unga Nätambassadörer, vilket har medfört att olika internetbaserade hjälpmedel beaktats i den här förstudien. Exempel kan vara flikar med information om hur man ändrar textstorlek, att faktainformation även finns som lättläst information och tillgång till webbkarta. Övrig sidanpassning kan vara möjligheten att ändra typsnitt, färg och kontrast.¹⁹

¹⁸ RFSL Ungdom, Internet utanför heteronormen (2009).

¹⁹ Myndigheten för handikappolitisk samordning, Välkommen till Handisam (2010), 03.11.2010.

7.4 Socioekonomisk bakgrund ("klass")

I Sverige finns det relativt många barn som växer upp i familjer med begränsad inkomst. Det påverkar ungas tillgång till datorer, men inte användandet i stor utsträckning. Inte heller föräldrarnas utbildning har stor påverkan på internetanvändandet för åldersgruppen 12-15 år. Tillgången till datorer är så stor i allmänhet att även barn som inte har dator hemma kan koppla upp sig, exempelvis hos kompisar. Det som påverkar barns internetanvändning är i hur stor utsträckning föräldrarna använder internet, och deras kunskaper kring användning och teknik.²⁰

²⁰ Olle Findhal, Unga Svenskar och Internet, 2009 (Stiftelsen för Internetinfrastruktur, 2009), s. 37-39.

8. Förstudiens resultat - InteOkej.se

8.1 Slutsatser om behov

Det primära målet med förstudien har varit att utforska behovet av nya lösningar när det kommer till prevention av IT-mobbning bland unga, samt att ta fram en metod för att fylla det "oskrivna blad" som IT-mobbning i dag karaktäriseras av. De intervjuer, textstudier och erfarenhetsutbyten vi har genomfört har visat på ett starkt behov av en plats, en plattform där unga kan känna sig trygga och hjälpa varandra vid negativa upplevelser över internet. Efter att ha granskat och undersökt förutsättningar och behov har en prototypmetod till en plattform tagits fram.

Som framgår i intervjukapitlet kom inte alltid de svar som hade förväntats, men det ledde istället till nya tankar och perspektiv, vilka vidgade förstudiens mål. Till exempel har vi förstått att de negativa attityderna på nätet blivit så pass vanliga att de är en del av ungdomarnas vardag, vilket leder till likgiltighet och även en känsla av maktlöshet. Behovet av en trygg och säker plats har visat sig vara än mer angeläget än vi inledningsvis förutsatte. Detta har också bekräftats av möten med experter och kunniga på "unga och internet".

8.2 Målgrupp

Målgruppen för förstudien har varit ungdomar 13-17 år, samma ålder som nämns i konceptet, och den målgrupp som är tilltänkt ska använda plattformen. Även om 13-17 år fortfarande är mest relevant ur ett behovsperspektiv, utesluts inte andra åldersgrupper. Äldre ungdomar kan t.ex. fungera som modererande nätambassadörer.

Prototyp till logotyp

Aktiva frågor

9

stöd

4

svar

9

visningar

Jag blir uthängd på min klasskompis blogg

sex foto skola blogg

5

stöd

1

svar

110

visningar

Jag blir retad för min näsa på Facebook

utseende facebook foto

2

stöd

6

svar

24

visningar

Jag får hotfulla SMS av okända personer

ursprung hot mobil

4

stöd

3

svar

11

visningar

Dom trakasserar mig på WoW hela tiden!!

spel hot utanförskap

6

stöd

2

svar

8

visningar

Min billdagbok har blivit kapad

familj foto Billdagboken

Obesvarade frågor

Vad tycker ni om att blogga om andra personer?

Varför mobbar han just MIG!?

Min blogg blir spammad med hot

Jag är kär i min mobbare

Ingen besöker mitt rum på habbo

Min lillebror är så jobbig, vad kan jag göra förutom att slå honom?

Min bästa kompis har vänt ryggen mot mig :(

Killarna kastar mat på mig

Hetaste ämnena

sex foto skola blogg

facebook SMS hot

våld alkohol gruppträck

Veckans kompis

emma
Värvare432
POÄNG

Mest aktiva

emma
Värvare432
POÄNGemoflickah
Svarsninja345
POÄNGsnökungen
Svarsninja163
POÄNG

Utkast till webbsidan InteOkej.se

8.3 Det vinnande konceptet – sajten InteOkej.se

Under två veckor i oktober 2010 deltog 20 interaktionsdesignstudenter från Malmö Högskola i ett två veckor långt projekt hos Spiritus Mundi där de enkom arbetade med att ta fram konkreta konceptförslag för Unga Nätambassadörer. Fyra koncept togs fram, varav ett förslag bedömdes som det som bäst stämde överens med förstudiens mål och syften. Det vinnande förslaget, InteOkej.se, har tagits fram av interaktionsdesignstudenterna Mirjam Ahmad, Reza Pakrooh, Henrik Petersson, Josef Sahlberg och Shelly Tran.

Kärnan i konceptet InteOkej.se utgörs av frågor/svar-systemet, som på engelska kallas "Q & A system". Det innebär exempelvis att man frångår en konventionell forumstruktur där svaren till en fråga sorteras kronologiskt. Istället sorteras responsen enligt de av användarna utdelade poängen till respektive svar.

8.3.1 Det inbyggda poängsystemet

En viktig del av konceptet är det inbyggda poängsystemet som inkluderar medaljer, poäng, samt olika behörighetsnivåer kopplade till dessa. Poängsystemet måste vara dynamiskt och levande för att användare ska stanna kvar på sidan under en längre tid, även om förhoppningen är att användarna ser konceptet med att hjälpa unga med deras problem som tillräckligt givande för att de ska fortsätta vara aktiva på sajten.

Poängsystemet är indelat i tre delar:

1. Poäng
2. Medaljer
3. Behörighetsnivåer

Poäng

Poäng erhålls genom all form av användaraktivitet på sajten. De delas exempelvis ut bara genom handlingen att läsa en fråga (även om det inte är mycket poäng för en sådan enkel sak). Poängsystemet är viktigt för att hålla användarnas intresse uppe, då medaljer kräver mer av användaren och därför inte kommer att delas ut lika ofta.

Medaljer

Medaljer fås som belöning för olika prestationer. Det kan vara allt från att ha värvat nya medlemmar till att ha kommit med flertalet bra förslag på lösningar på användares problem, som i sin tur har uppskattats av andra användare.

Det går att tänka sig en mängd varianter av medaljer för olika typer av bedrifter. Dessutom kan medaljer användas för att skapa ett mer komplett innehåll på sajten, genom att med medaljer skapa incitament för användare att bidra med en viss typ av innehåll. Förtjänade medaljer visas tydligt på användarnas profilsidor. Ett förslag är att även ha en "medaljsida" där man kan överblicka samtliga

medaljer, vad som krävs för att få dem och hur nära eller långt ifrån man som användare är att få dem.

Behörighetsnivåer

En tanke med sajten är att behörighetsnivåerna inte endast ska delas ut till förbestämda moderatorer och administratörer, utan att användare med högt deltagande med tiden utvecklar ett ansvar för sajten och därmed tämligen riskfritt kan tilldelas först enklare moderatorssysslor och senare mer avancerade och övergripande sådana. Detta hjälper även till att avlasta de ursprungliga moderatorernas sysslor.

8.3.2 Nätambassadörernas roll

Tanken är att det inte ska synas att man är en nätambassadör, utan att en sådan ska visas som vilken annan användare som helst. Nätambassadörerna ska givetvis ha många eller fulla modereringsbehörigheter från början, men får arbeta sig upp till poängnivåer som alla andra (se nedan). Den huvudsakliga anledningen till att särskilja nätambassadörerna från de övriga medlemmarna är alltså att inte från början bilda en hierarki mellan användare. En sådan hierarki skulle kunna hämma sajtens utveckling.

8.3.3 Nätambassadörernas åtaganden

Moderation

- o Kontrollera, redigera och radera innehåll
 - Kontrollera att PUL följs
 - Kontrollera att inte användare obetänksamt lämnar ut för mycket information om sig själva
 - Redigera och slå ihop taggar (med hjälp av automatisering)
- o Leta efter "illegitima" användare, såsom "groomers"

Support

- o Användarsupport
 - Diskutera sajtfrågor med användare i "metadelen"
 - Hjälpa användare att använda sidan på ett bättre sätt, hålla ögonen öppna för användare som skriker efter hjälp men inte får hjälp (med andra ord får inga eller ej tillräckligt bra svar)
- o Vara kontaktpersoner för sajten

Administratörer

- o Medaljer
 - Bevaka användartrender
 - Skapa, modifiera och ta bort medaljer
 - Skapa, modifiera och ta bort användarstatusar
- o Utveckla sajtens struktur

8.3.4 Styrkor med konceptet

För att få bäst hjälp med sitt problem bör man fråga de som har erfarenheter av liknande problem. Vidare är det en stor styrka att det är ungdomar och inte vuxna som besvarar andra ungdomars frågor, då de har lättare att relatera till varandras problem och situationer samt talar samma språk. Konceptet bygger på just detta, vilket känns både övertygande och substantiellt när det kommer till att tackla problematiken med IT-mobbning.

En annan av de stora styrkorna med konceptet är att man på sikt skapar en "frågor- och svarsbank" som ungdomar kan använda sig av för att få hjälp med sina problem. Förhoppningen är att det inleds diskussioner mellan ungdomarna om vad som är okej och inte, till exempel hur man betar sig på internet, och att det på sikt skapas nya normer för detta. Visionen är att konceptet leder till att problemet med IT-mobbning uppmärksammas, att det skapas en allmän opinion mot IT-mobbning och att konceptet som InteOkej.se bygger på är ett av få sätt att effektivt tackla problematiken.

8.3.5 Resurser

InteOkej.se kräver ingen realtidsnärvaro, vilket gör att det inte ständigt behöver finnas nätambassadörer online på sajten. Däremot krävs en hel del moderering och administration för att sajtens innehåll ska hållas fritt från olämpligt innehåll, samt fritt från diskussioner som inte är relevanta till sidans kontext (särskilt med tanke på att användarna inte kan skicka meddelanden mellan varandra förrän de nått en viss behörighetsnivå). I ett initialt skede kan nätambassadörerna även behöva bidra med innehåll för att stimulera diskussioner.

Förhoppningen är att "inte okej" ska bli ett utbrett begrepp som används bland ungdomar. Visionen är att detta leder till en opinion mot mobbning och kränkningar i allmänhet och IT-mobbning i synnerhet.

8.3.6 Användar- och användbarhetstester

Användartester i form av interaktiva skisser genomfördes på tjejer och killar av olika ursprung i åldern 13-17 år. Testresultaten visade på att flertalet av de ikoner och funktioner som valts behövde ändras för att bli tydliga nog för målgruppen, ändringar som tillförts till nuvarande skisser.

Samtliga testpersoner var mycket positiva till konceptet, och skulle kunna tänka sig att använda tjänsten. Några citat från ungdomarna:

"När ska den här sidan starta, jag vill in och hjälpa folk!"

"Jag skulle sååå hänga på sidan."

Konceptet diskuterades även med ett par lärare som var mycket positiva till förslaget, och som ville bli kontaktade när sajten lanseras.

9. Sammanfattning

Unga Nätambassadörer är en förstudie som undersöker och kartlägger behov hos unga i syfte att skapa en nationell plattform som ska motverka IT-mobbning och samtidigt stimulera till diskussion kring hur vi beter oss i den digitala sfären. Idén är att skapa ett forum av och för unga, där unga initierar, leder och utvecklar frågeställningar som rör IT-mobbning.

Förstudien Unga Nätambassadörer har drivits av den ideella organisationen Spiritus Mundi med stöd av Arvsfonden och har skett i nära samarbete med Örnsköldsviks kommun, Malmö stad och Klippans kommun, samt Malmö högskola. Spiritus Mundi är en organisation som genom kultur arbetar för demokrati och delaktighet, med hjälp av olika kreativa uttrycksformer.

Målet är att förstudien skall mynna ut i en treårig, nationell satsning som involverar partners inom offentlig sektor, civil nivå, samt utbildning, kultur och näringsliv. Idén är att skapa en modell för hur man kan stimulera unga att engagera sig i etiska frågor kring IT-relaterat umgänge.

Den tidigare forskningen på området är ännu tunn, vilket hör ihop med att denna problematik är ett relativt nytt fenomen.

I de intervjuer som har genomförts under förstudien har det framgått att ungdomar inte i hög grad skiljer på att umgås via IT och IRL och att båda arenorna är precis lika viktiga. De negativa upplevelserna är vanligast i högstadieåldern, 13-15 år, och Facebook är den överlägset vanligaste mötesplatsen.

För att den framtida plattformen ska vara tillgänglig för så många som möjligt är det viktigt att ta olika identitetsaspekter i beaktning. Identitetsmarkörer som sexuell läggning, etnicitet och även funktionshinder är viktiga för att skapa den gemenskap och tillgänglighet vi vill uppnå.

Hur ska vi då gå till väga? I denna rapport redovisas en prototyp av en framtida plattform. Konceptet kallas, passande nog, InteOkej.se och bygger på att motivera de unga användarna att stötta varandra. Visionen är att bygga plattformen och etablera den nationellt under de tre projektåren.

10. Referenslista

Litteratur

Jackson, Stevi, Scott, Sue, 2002: *Gender. A Sociological Reader*. London: New York Routledge.

Jenkins, Richard, 2008: *Social Identity*. London: New York Routledge.

Kimmel, Michael, 2004: Masculinities and Femininities. I: *International Encyclopedia of the Social & Behavioral Sciences*. Oxford: Pergamon Title.

Addo, Tobias, Petersson, Abby, Svensson, Lennart, 2003: *Ungdomar i vardagens väv*. Lund: Studentlitteratur.

Ungdomsstyrelsen, 2010: *Ses Offline?* Ett metodmaterial om unga, sex och Internet, Stockholm: Danagårds Grafiska AB.

Rapporter

BRIS, 2010: Tema mobbning. *BRIS tidningen nr 3*.

Findhal, Olle, 2009: *Unga Svenskar och Internet 2009*, Stiftelsen för Internetinfrastruktur, tillgänglig på: <http://www.wii.se/publicerat/rapporter.html>

Jonsland, Thomas, 2009: *Barnen, BRIS och it 2009*, BRIS, tillgänglig på: <http://www.bris.se/upload/>

Articles/barn_bris_it_2010_enkelsidig.pdf

Linde, Jessica, Qvarnström, Ida, 2008: *Sociala relationer på nya digitala arenor - om mobbning, kunskapsdelning och en bygemenskap på nätet*, Ung Kommunikations Rapportserie 1/2008, Ung Kommunikation, Växjö, tillgänglig på: http://www.vxu.se/lub/pdf/rapport_linde_qvarnstrom.pdf

LSE Media and Communication, 2010: *National Executive Summaries EU Kids Online*, Sverige, tillgänglig på: [http://www2.lse.ac.uk/media@lse/research/EUKidsOnline/EUKidsII%20\(2009-11\)/EUKidsExecSummary/NationalExecutiveSummaries.aspx](http://www2.lse.ac.uk/media@lse/research/EUKidsOnline/EUKidsII%20(2009-11)/EUKidsExecSummary/NationalExecutiveSummaries.aspx)

Löfberg, Cecilia, 2008: *Möjligheternas arena? Barn och ungas samtal tjejer, killar, känslor och sexualitet på en virtuell arena*. Stockholm, tillgänglig på: <http://www.skolporten.com/art.aspx?id=a0A20000013oV4&typ=art>

Medierådet, 2010: *Unga och Medier 2010*, tillgänglig på: <http://www.medieradet.se/Bestall--Laddad/1619/Ungar--Medier-2010.pub>

Naucmér, Cecilia, 2010: *Forskare omdefinierar cybermobbning*. I: BRIS-tidningen, nr 3, BRIS

Pernemalm, Peter, Lindgen, Mats, 2009: *Ungdomar och integritet 2009*, KairosFuture/Datainspektionen, tillgänglig på: <http://www.datainspektionen.se/Documents/rapport-ungdom-2009.pdf>

RFSL Ungdom, 2009: *Internet utanför heteronormen*, tillgänglig på: <http://www.rfslungdom.se/internet-utanfor-C3%B6r-heteronormen>

Sandelin, Gunnar, 2010: *Mobbningens olika ansikten*. I: BRIS-tidningen, nr 3

Internetkällor

Folkhälsoinstitutet, 2010: Kartläggning av barns och ungdomars psykiska hälsa (08.11.2010.)
<http://www.fhi.se/Vart-uppdrag/Barns-och-ungas-halsa/Regeringsuppdrag/Kartlaggning-psykisk-halsa/>

Myndigheten för handikappolitisk samordning, 2010: Välkommen till Handisam. (03.11.2010.)
http://www.handisam.se/Tpl/StartPage____254.aspx

Spiritus Mundi, 2010a: Om oss, (03.11.2010.)
http://www.spiritusmundi.nu/index.php?option=com_content&view=article&id=40&Itemid=77&lang=sv

Spiritus Mundi, 2010b: Om grundaren, (03.11.2010.)
http://www.spiritusmundi.nu/index.php?option=com_content&view=article&id=260&Itemid=300003&lang=sv

Svenska Dagbladet, 2010: Barn oroas av nätmobbning (21.10.2010.)
http://www.svd.se/naringsliv/nyheter/barn-oroas-av-natmobbing_5546129.svd

Tack till alla er vi har omnämnt i denna rapport för ert engagemang och stöd!

Också ett speciellt tack till:

Per Armbäck, Mediegymnasiet i Malmö
Carina Säflund, Ljungbyhedsskolan i Klippan
Gunnar Holmberg, Örnsköldsviks kommun
Jan-Åke Karlsson, Mötesplats Sågen i Klippan
Malena Sjöstedt, Arena 305 i Malmö
Kent Näsman, Örnsköldsviks kommun
Carl-Gunnar Thosteman, Klippans kommun
Glen Sjögren, Polisen i Malmö
Fredrik Karlsson, Datainspektionen
Jonas Agnvall, Datainspektionen
Ulrika Andersson, Datainspektionen
Carolina Guillén Åkerlind, Fryshuset i Stockholm
Alex Amnéus, Medierådet
Elza Dunkels, forskare Umeå universitet
Nina Palm, BRIS Region Syd

Sist men inte minst, ett varmt, varmt tack till alla er ungdomar som har medverkat i intervjuer!

ÖRNSKÖLDSDVIKS KOMMUN

**KLIPPANS
KOMMUN**

MALMÖ HÖGSKOLA

Malmö stad

Spiritus Mundi
دنيا المحيية

